

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสุลต่านกับการเมืองมาเลเซีย : จากอดีตถึงปัจจุบัน

อภิเชษฐ กาญจนดิฐ¹

มลายา หรือ มาเลเซีย² เป็นดินแดนหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและผ่านพบกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่มาหลายต่อหลายครั้ง นับตั้งแต่ครั้งที่ยังเป็นรัฐที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาและแนวคิดทางการเมืองจากศาสนาพราหมณ์ฮินดู มาสู่ยุคที่ได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลาม จนกระทั่งถูกผนวกเข้าสู่การปกครองของชาติตะวันตก ก่อนที่จะได้รับเอกราชและปกครองตนเองอีกครั้งหนึ่งเมื่อ 31 สิงหาคม ค.ศ.1957

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายต่อหลายครั้งของดินแดนแห่งนี้ มีสิ่งหนึ่งที่ดำรงอยู่และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเมืองของมลายา/มาเลเซียมาทุกยุคทุกสมัย นั่นคือ การดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์หรือสถาบันสุลต่านของดินแดนแห่งนี้ ซึ่งที่ผ่านมามีหลากหลายเงื่อนไขหลายบริบทที่ทำให้สถาบันสุลต่านมี “บทบาท” และ “สถานะ” และ “ความสำคัญ” ต่อการเมืองมาลายาในระดับที่แตกต่างกันไป บทความขึ้นนี้จึงต้องการนำเสนอว่าจากอดีตถึงปัจจุบันนั้นสถาบันสุลต่านมีความสัมพันธ์กับเวทีการเมืองมาลายาเช่นไร รวมถึงมีบทบาท สถานะและความสำคัญอย่างไรต่อเวทีการเมืองมาลายา/มาเลเซียบ้าง ซึ่งจะนี้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองของมลายา/มาเลเซียต่อไป

จุดเริ่มต้นของสถาบันสุลต่านในมลายา

เป็นที่ยอมรับกันโดยแพร่หลายในหมู่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์มลายา/มาเลเซียว่าจุดเริ่มต้นที่สำคัญของประวัติศาสตร์มลายา/มาเลเซีย คือ ความรุ่งเรืองของเมืองท่ามะละกา (Malacca) เพราะก่อนหน้าการสถาปนาอาณาจักรมะละกานั้น ดินแดนแถบนี้ยังมีโชอาณาจักรคงเป็นเพียงแว่นแคว้นขนาดเล็กที่ยังไม่มีกษัตริย์ มีเพียงแต่หัวหน้าเผ่า (chieftain) และอยู่ภายใต้การปกครองของสยามเท่านั้น³ ดังนั้นการตั้งต้นทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบกษัตริย์และการเมืองของดินแดนมลายา/มาเลเซียในยุคมะละกา จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจสถานะและความสำคัญของสถาบันสุลต่านต่อเวทีการเมืองของดินแดนแห่งนี้ต่อไป

บาร์บารา และ ลีโอเนิร์ด อันดาเย (Barbara Watson Andaya and Leonard Y. Andaya) ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์มาเลเซีย สันนิษฐานว่ามะละกาก่อตั้งขึ้นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยกล่าวว่าเจ้าชายปรเมศวร (Parameswaraw) คือ กษัตริย์พระองค์แรกที่วางรากฐานให้หมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ แห่งนี้กลายเป็นอาณาจักรการค้าทางทะเลที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴ อย่างไรก็ตามกษัตริย์พระองค์แรกของดินแดนแห่งนี้ก็ยังมีได้ถูกเรียกขานว่า “สุลต่าน” ซึ่ง

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ก่อนการสถาปนาสหพันธรัฐมาเลเซีย ในปี ค.ศ.1963 ดินแดนแห่งนี้เป็นที่รู้จักในนาม มลายา หรือ มลายู

³ John Bastin and Robin W. Wink, Malaysia Selected Historical Reading (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966), p 11.

⁴ ดูรายละเอียดใน Barbara Watson Andaya and Leonard Y. Andaya, A History of Malaysia. (Basingstoke (England): Palgrave, 2001.

เป็นชื่อเรียกกษัตริย์ตามหลักของศาสนาอิสลามเพราะมีหลักฐานว่าพระองค์เป็นเจ้าชายที่อพยพมาจากสุมาตราและนับถือศาสนาฮินดู⁵ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องที่แตกต่างกันจากกษัตริย์หรือผู้ปกครองคนอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงและในช่วงเวลาเดียวกัน เพราะในเวลาดังกล่าวอิทธิพลทางศาสนาและการเมืองที่แพร่หลายไปทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศาสนาพุทธ ซึ่งจะถูกผสมผสานเข้ากับความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมในท้องถิ่น สำหรับสถาบันกษัตริย์ของมะละกาในระยะแรกนั้นก็ยังคงอาศัยการผสมผสานความคิดทางการเมืองทั้งจากศาสนาฮินดูเข้ากับ ความเชื่อพื้นเมืองเพื่อรองรับความเชื่อและบทบาทหน้าที่ของสถาบันกษัตริย์มะละกาในช่วงเวลาดังกล่าว เช่นกัน ตัวอย่างสำคัญของแนวคิดที่เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ของมะละกาในช่วงเวลาดังกล่าว คือ หลักความเชื่อ เรื่อง ดาอูลัต (daulat) และ ดัรฮากา (derhaka) ซึ่ง ดาอูลัต หมายถึง อำนาจอันสูงสุดของสุลต่านโดยยกให้สุลต่านอยู่เหนือสังคมและอยู่เหนือคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ทั้งยังนำมาซึ่งความจงรักภักดีอย่างไร้ข้อสงสัยจากพสกนิกร เพราะผู้ที่ล่วงละเมิดจะต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างรุนแรง ส่วน ดัรฮากา นั้น หมายถึง ความไม่เชื่อฟัง (disobedience) หากผู้ใดไม่เชื่อฟังหรือมีความคิดต่อต้านสุลต่าน ก็จะถูกมองว่าเป็นพวก “ดัรฮากา” ซึ่งต้องได้รับโทษอย่างรุนแรง นอกเหนือจากนั้นธรรมเนียมปฏิบัติบางประการก็มีส่วนช่วยสร้างสถานะที่เข้มแข็งแก่กษัตริย์ เช่น การใช้สัญลักษณ์ที่

แสดงถึงการเป็นสุลต่าน เช่น การใช้ร่มเสวตฉัตร (white umbrella) การสงวนสิทธิ์การสวมใส่เสื้อผ้าสีเหลืองไว้สำหรับสุลต่านและพระราชวงศ์ รวมไปถึงการใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยยกระดับให้อำนาจของสุลต่านสูงส่งยิ่งขึ้น⁶ ขณะเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเหล่านี้ก็ทำให้สถาบันสุลต่านอยู่บนยอดสุดของโครงสร้างการเมือง การปกครอง รวมถึงสังคมของมะละกาเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสถาบันกษัตริย์ของมะละกาเกิดขึ้นเมื่อพระเจ้าศรีมหาราชา โมฮัมหมัด ซาห์ กษัตริย์พระองค์ที่ 3 ของมะละกา ซึ่งครองราชย์ในปี ค.ศ.1424 ทรงหันมานับถือศาสนาอิสลาม รวมทั้งประกาศให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำรัฐและเปลี่ยนพระนามของพระองค์เป็นสุลต่านซัฟฟาร์ ซาห์ ทำให้ศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้าสู่มะละกาและดินแดนใกล้เคียงอย่างกว้างขวางและมั่นคง ขณะที่สถาบันกษัตริย์ของมะละกาก็กลายสถาบัน “สุลต่าน” ตามหลักศาสนาอิสลาม นั่นคือ กษัตริย์หรือผู้ปกครองจะต้องเป็นทั้งผู้นำของรัฐและศาสนาในเวลาเดียวกัน⁷ นอกเหนือจากความศรัทธาต่อหลักศาสนาแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าการที่กษัตริย์มะละกาหันมานับถือศาสนาอิสลามนั้น ก็เป็นเพราะมะละกาซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองท่าที่สำคัญต้องการประสานผลประโยชน์ทางการค้ากับเครือข่ายการค้าของโลกอิสลามซึ่งกำลังอยู่ในช่วงเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองและมีเส้นทางการค้าที่สำคัญในหลายภูมิภาคของโลก เช่น ตะวันออกกลาง และ เอเชียใต้ เป็นต้น

⁵ เอน.เจ. ไรอัน. การสร้างชาติมาเลเชียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข.(กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526), หน้า 15.

⁶ Datuk Zainal Abidin bin Abdul Wahid, “Power and Authority in Melaka Sultanate: The Traditional View,” in Melaka: The Transformation of A Malay Capital C.1400-1980, ed. Kernial Singh Sindhu and Paul Wheatley, (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983), pp. 103-104.

⁷ สุวัฒน์ ธีัญญวิบูลย์. เมืองท่ามะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ 15. (สารนิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), หน้า 6.

ถึงแม้ว่ามะละกาจะรับเอาศาสนาอิสลามเข้ามาเป็นศาสนาประจำรัฐ แต่ก็ยังคงมีการนับถือเรื่องของภูตผีและพิธีกรรมหลายอย่างที่ขัดกับหลักของศาสนาอิสลาม และยังคงไว้ซึ่งหลักหรือกฎหมายของพื้นเมืองโดยไม่ได้นำเอาหลักกฎหมายของศาสนาอิสลามมาใช้ทั้งหมด⁸ ซึ่งถือเป็นการผสมผสานแนวคิด ความรู้ ความเชื่อจากภายนอกเข้ากับ ความเชื่อท้องถิ่น อันเป็นลักษณะพิเศษประการหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่อดีตนั่นเอง สำหรับกรณีนี้ แอนโทนี เอส. เค. โชม (Anthony S. K. Shome) วิเคราะห์ไว้ว่า ลักษณะพิเศษของการเป็นผู้นำในรัฐมลายาคือ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความเป็นผู้นำนั้นเข้ากับจารีตพื้นเมืองโดยมิให้ขัดแย้งต่อลักษณะความเป็นอิสลาม⁹ อาจกล่าวได้ว่าสถาบันสุลต่านของมะละกาสามารถผสมผสานแนวคิดและความเชื่อหลากหลายที่มาเข้าด้วยกันเพื่อรักษา “บทบาท” และ “สถานะ” ของการเป็นผู้นำและผู้ปกครองในดินแดนแห่งนี้เอาไว้ได้เป็นอย่างดี

ถึงแม้ว่าสถาบันกษัตริย์ของมะละกาสามารถใช้นโยบายทางการเมือง ศาสนา และความเชื่อต่างๆ ดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการรักษาและใช้อำนาจทางการเมืองรวมถึงสร้างความมั่งคั่งและรุ่งเรืองให้แก่ดินแดนแห่งนี้ แต่มะละกาเองก็ไม่สามารถรักษาความรุ่งเรืองและเอกราชของตนไว้ได้ยาวนานนัก เพราะในเวลาต่อมามะละกาต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองหลายๆ ชาติ เช่น การตกเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกสในปี ค.ศ.1511 ซึ่งทำให้อาณาจักรมะละกาต้องแตกออกเป็นรัฐต่างๆ เช่น ยะโฮร์ (Johor) เปรัก (Perak) ปาหัง (Pahang) ไทรบุรีหรือเคดาห์ (Kedah) สลังงอร์ (Selangor)

ซึ่งบางส่วนก็ขึ้นกับโปรตุเกส บางส่วนก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสยาม แต่รัฐมลายูเหล่านี้ก็ยังคงสืบทอดระบบการปกครองแบบที่มีสุลต่านเป็นประมุขของรัฐสืบต่อมา จนกระทั่งปี ค.ศ.1641 อำนาจการครอบครองมะละกาในส่วนของโปรตุเกสก็ตกเป็นของดัตช์ อย่างไรก็ตามผู้ปกครองเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้สถาบันสุลต่านของมลายาต้องต้องเปลี่ยนรูปแบบไปอย่างสิ้นเชิง หากแต่ยังคงรักษาสถาบันอันเก่าแก่ไว้ในฐานะตัวแทนของชาวพื้นเมือง จนอาจกล่าวได้ว่าแม้เอกราชจะสูญสิ้นไปแต่แนวคิดและรูปแบบการปกครองโดยสถาบันสุลต่านก็แพร่หลายและหยั่งรากลึกสู่รัฐมลายาต่างๆ ได้อย่างมั่นคงแล้ว

สุลต่านมลายากับการปกครองของต่างชาติ

ในอดีตนั้นไม่มีสิ่งใดที่จะรับรองได้ว่าสถาบันสุลต่านของรัฐมลายาต่างๆ จะมีความมั่นคงและสามารถสืบทอดตำแหน่งกันไปในหมู่ทายาทได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน เพราะมีปัญหาทั้งเรื่องของศึกสงครามหรือแม้แต่การแย่งชิงอำนาจอยู่เป็นประจำ จึงทำให้สถานะของ “ตัวบุคคล” ในสถาบันดังกล่าวไม่มั่นคง ในขณะที่ตัว “สถาบัน” เองก็ไม่มีอะไรที่จะรับรองเสถียรภาพและความมั่นคงได้อย่างแน่นอน จนกระทั่งเมื่อมาถึงยุคที่อังกฤษเข้ามายึดครองมลายาเป็นดินแดนอาณานิคม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้สถาบันสุลต่านของรัฐมลายาได้รับการ “รับรอง” ความชอบธรรมและกลายเป็น “สถาบัน” อย่างแท้จริง เพราะรัฐบาลอาณานิคมจะนำเอา “กฎหมาย” และ “อำนาจ” ของตนมาใช้รับรองความชอบธรรมให้แก่สถาบันสุลต่านในดินแดนแห่งนี้นั่นเอง

⁸ ดูรายละเอียดใน ไรอัน,เอน.เจ.การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526), p. 26.

⁹ ดูรายละเอียดใน Anthony S. K. Shome, Malay Political Leadership (London: Routledge Curzon, 2002), pp.23-24.

อังกฤษครอบครองดินแดนมลายาเป็นครั้งแรกเมื่อเข้าเกาะปีนังจากสุลต่านแห่งเคดาห์ในปีค.ศ.1786 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของอังกฤษในการสร้างอาณานิคมของตนเองในดินแดนแห่งนี้ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับสถาบันสุลต่านของมลายาสืบมา แต่ความมั่นคงของสถาบันสุลต่านมลายายังไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลอังกฤษจนกระทั่งมีการลงนามระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับสุลต่านแห่งรัฐมลายาในสนธิสัญญาปังกอร์ (Pangkor Treaty) แล้วนั่นเอง จึงถือได้ว่าอังกฤษได้เริ่มต้นที่จะรับรองความชอบธรรมและความมั่นคงของสถาบันสุลต่านรัฐมลายาแล้วอย่างสมบูรณ์ สนธิสัญญาปังกอร์ คือ สนธิสัญญาที่รัฐบาลอังกฤษทำกับสุลต่าน अबดุลลาห์ (Abdullah) แห่งเปรักในปี ค.ศ.1974 ที่มาของสนธิสัญญานับนี้เกิดจากปัญหาการก่อการจลาจลในเขตลารุต (Larut) ในเปรักระหว่างกลุ่มแรงงานชาวจีนหลายกลุ่ม ขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งกันในกลุ่มชนชั้นนำของเปรักหลายฝ่ายที่ต่อสู้แย่งชิงตำแหน่งผู้นำสูงสุดในเปรัก และในที่สุดสุลต่าน अबดุลลาห์ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มที่อยู่ในความขัดแย้งดังกล่าวก็ตัดสินใจขอความช่วยเหลือจากอังกฤษเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีข้อตกลงระหว่างกันว่าถ้าอังกฤษสนับสนุนให้พระองค์เป็นสุลต่านแห่งเปรักและช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยต่างๆ ให้ก็จะยอมเป็นรัฐภายใต้การอารักขาของอังกฤษ ซึ่งในที่สุดข้อตกลงดังกล่าวบรรลุผล ทำให้พระองค์ต้องยอมรับ “ข้าหลวง” (Resident) ซึ่งรัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อถวาย “คำแนะนำ” ในการปกครองและวางนโยบายต่างๆ แก่สุลต่าน แต่ที่ปรึกษาเหล่านี้จะไม่เข้าไปแทรกแซงเรื่องศาสนาและ

ประเพณีของชาวพื้นเมือง¹⁰ ภาวะดังกล่าวจึงทำให้สุลต่านต้องเปลี่ยนบทบาทและสถานะจากการเป็นผู้นำทางการเมืองและการปกครองมาสู่การเป็นผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมตลอดยุคสมัยของการตกเป็นอาณานิคม ถือได้ว่าเหตุการณ์นี้คือจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้อังกฤษเข้ามามีอำนาจเหนือกษัตริย์ชาวมลายออย่างเป็นทางการ

ในเวลาต่อมา มีรัฐมลายาอีกหลายรัฐที่ยอมเข้ามาทำสัญญาในลักษณะเดียวกันนี้กับอังกฤษ คือ สลังงอร์ (ค.ศ.1874) ปาหัง (ค.ศ.1888) เนกรีเซมบิลัน (ค.ศ.1889) ในปี ค.ศ.1895 อังกฤษจึงได้รวมรัฐเหล่านี้เข้าด้วยกันภายใต้ระบบที่เรียกว่า “รัฐในสหพันธรัฐมลายา” (Federated Malay State: FMS) และเมื่ออังกฤษได้รัฐมลายาจากไทยอีก 4 รัฐ ในปี ค.ศ.1909 คือ เคดาห์ ปะลิส กลันตัน และตรังกานู ก็ได้จัดรูปแบบการปกครอง 4 รัฐเหล่านี้เป็น “รัฐนอกสหพันธรัฐมลายา” (Unfederated Malay State: UMS) ซึ่งต่อมายะโฮร์ก็เข้าร่วมในกลุ่มรัฐนอกสหพันธรัฐมลายานี้ด้วยในปี ค.ศ.1914¹¹ ซึ่งเท่ากับว่าดินแดนมลายาทั้งหมดตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษอย่างสมบูรณ์แล้ว อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าอังกฤษจะปกครองรัฐในสหพันธรัฐมลายา (FMS) อย่างเข้มงวด ส่วนรัฐที่อยู่ในระบบรัฐนอกสหพันธรัฐมลายา (UMS) นั้น อังกฤษจะควบคุมอย่างหลวมๆ โดยรัฐในประเภทหลังนี้จะต้องจ้างที่ปรึกษา (Adviser) ชาวอังกฤษเพื่อช่วยวางแผนและนโยบายในการบริหารและปกครอง แต่บรรดาสุลต่าน พระราชวงศ์และมุขมนตรีซึ่งเป็นชนชั้นปกครองเดิมก็ยังมีส่วนร่วมในการปกครองในระดับที่สูงกว่ากลุ่มผู้นำพื้นเมืองในรัฐในสหพันธรัฐมลายา (FMS)

¹⁰ Babara Watson Andaya and Leonard Y. op. cit., p. 158.

¹¹ D. R. SarDesai, British Trade and Expansion in Southeast Asia 1830-1914. (New Delhi: Allied Publishers Private, 1977), pp. 3-4.

เมื่อรัฐมลายาทั้งหมดตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษโดยสมบูรณ์ ก็หมายความว่าอำนาจการปกครองสูงสุดที่เคยเป็นของสุลต่านก็จะเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับความควบคุมและตัดสินของอังกฤษ การที่อังกฤษเข้ามาปกครองมลายาและให้การรับรองสถานะของสถาบันสุลต่านนั้นก็เหมือนการประสานผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีผู้ได้รับประโยชน์กันหลายฝ่าย ในส่วนของอังกฤษนั้นการเก็บรักษาสถาบันสุลต่านเอาไว้วันนอกจากจะทำให้ไม่ได้รับการต่อต้านจากชาวพื้นเมืองที่ยังศรัทธาในสถาบันสุลต่านแล้ว การเรียนรู้ประสบการณ์ของสุลต่านในการปกครองดินแดนมลายาก็เป็นประโยชน์ต่อข้าราชการชาวอังกฤษที่เข้ามาทำงานในดินแดนแห่งนี้อีกด้วย ในขณะที่ทางฝ่ายสุลต่านเองการร่วมมือกับอังกฤษก็ทำให้สถานะของตนมั่นคงขึ้น เพราะอย่างน้อยที่สุดการทำสัญญาเกี่ยวกับอังกฤษในแต่ละครั้งก็เป็นการแสดงออกโดยนัยว่า สุลต่านผู้ลงนามนั้นคือประมุขของรัฐและเป็นตัวแทนของชาวพื้นเมือง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การปกครองของอังกฤษทำให้เกิดเกียรติภูมิและฐานะอันดรอันสูงศักดิ์ของสุลต่านสูงส่งยิ่งขึ้น¹² นอกจากนี้ชนชั้นปกครองชาวมลายูยังได้รับประโยชน์หลายประการจากการบริหารของอังกฤษ อาทิ การที่อังกฤษเปิดโอกาสให้นุตรหลานของคนเหล่านี้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ และให้เข้ารับราชการกับอังกฤษ¹³ เช่น ในปี ค.ศ.1903 อังกฤษก่อตั้งวิทยาลัยมลายู (Malay College) ที่ กัวลา กุงซาร์ (Kuala Kungsar) ขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่บรรดานุตรหลานของเชื้อพระวงศ์

และข้าราชการระดับสูง¹⁴ และเพียงในปีแรกที่โรงเรียนนี้เปิดทำการเรียนการสอนก็มีนักเรียนที่เกี่ยวข้องพันทางสายเลือดกับบรรดาสุลต่านและชนชั้นสูงในมลายาสมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก อาทิ โอรสของสุลต่านแห่งเปรัก น้องชายของยัง ดวน (Yam Tuan) แห่งเนกรีเซมบิลัน นุตรชายของอดีตรายา มูดา (Raja Muda) แห่งเปรัก นุตรชายของรายา มูดาแห่งสลังอร์¹⁵ ผลพวงจากการเป็นสถานศึกษาที่สำคัญของชาวมลายูชั้นสูงทำให้โรงเรียนแห่งนี้ถูกเปรียบเทียบกับเป็นโรงเรียน “อีตันของชาวมลายู” (The Malay Eton)¹⁶ ซึ่งหลังจากคนเหล่านี้สำเร็จการศึกษาแล้วก็มักจะเข้ารับราชการในหน่วยงานของรัฐบาลอาณานิคมนั่นเอง และสำหรับชาวมลายูส่วนใหญ่ในวันเวลาของยุคอาณานิคมซึ่งมีชาวต่างชาติอพยพเข้ามาขายแรงงานและอยู่อาศัยในมลายาเป็นจำนวนมากนั้น ชาวมลายูจะได้รับการยอมรับจากอังกฤษว่าเป็นชนพื้นเมืองเจ้าของดินแดนแห่งนี้โดยรับรองสถานะสุลต่านเป็น “สัญลักษณ์ที่มีชีวิตของชาวมลายูซึ่งเป็นบุตรแห่งแผ่นดิน”¹⁷ ซึ่งสถานะของ “บุตรแห่งแผ่นดิน” ทำให้ชาวมลายูทั้งหมดได้รับการดูแลและสิทธิพิเศษจากเจ้าอาณานิคมเหนือกว่าชาวต่างชาติที่เข้ามาอาศัยในดินแดนแห่งนี้ ผลที่ตามมาจากภาวะการณ์เช่นนี้คือ แม้ว่าอังกฤษจะเป็นผู้ปกครองทางการเมืองแต่บรรดาสุลต่านชาวมลายูยังคงเป็นผู้นำทางการเมืองในสังคมมลายาสืบต่อมามลายาตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติอีกครั้งหนึ่งเมื่อกองทัพญี่ปุ่นยกพลเข้ายึด มลายาเป็นฐานที่มั่นสำคัญในสมัย

¹² Stanley S. Bedlington, Malaysia and Singapore: The Building of New State, (Ihaka New York: Cornell University Press,1978), p.37

¹³ Gordon P. Means, Malaysian Politics, (London: University of London Press, 1970), p. 21.

¹⁴ Ibid., p. 18.

¹⁵ William R. Roff, The Origins of Malay Nationalism. (London: Yale University Press, 1967), p.102.

¹⁶ Ibid., p.103.

¹⁷ Roger Kershaw, Monarchy in South-East Asia: The Face of Tradition in Transition (London: Routledge, 2001), p.28.

สงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อกองทัพญี่ปุ่นควบคุมมลายาไว้ได้แล้วก็ได้มีได้คุกคามหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงต่อสถาบันสุลต่านมลายาแต่อย่างใด โดยที่กองทัพญี่ปุ่นได้ให้การรับรองบรรดาสุลต่านของมลายาเองว่ามีสถานะเป็น “ที่ปรึกษา” ของกองทัพญี่ปุ่นในการปกครองมลายา และเป็นเสมือนตัวแทนของชุมชนอันหลากหลายในมลายา¹⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทางกองทัพญี่ปุ่นเองก็ยังคงยอมรับในสถานะของสุลต่านว่าเป็นตัวแทนของชาวมลายูเช่นเดียวกับที่อังกฤษเคยปฏิบัติต่อสุลต่านเช่นกัน

กล่าวสรุปได้ว่าในห้วงเวลาที่บรรดาชาวต่างชาติเข้ามาปกครองมลายานั้น แม้นในแง่หนึ่งอาจทำให้บทบาทและสถานะทางการปกครองที่บรรดาสุลต่านเคยมีอยู่อย่างสิ้นพันนั้นต้องเปลี่ยนแปลงหรือลดน้อยลงไปบ้าง แต่ในทางกลับกันแล้วก็ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้สถาบันสุลต่านเหล่านี้ไม่ล่มสลายไปอันเนื่องมาจากการแย่งชิงอำนาจภายในขณะเดียวกันก็ไม่ถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิงจากชาวต่างชาติผู้เข้ามาปกครองทั้งยังได้รับการรับรองสถานะและความชอบธรรมจากผู้ปกครองต่างชาติเหล่านี้อีกด้วย

ความผันผวนทางการเมือง และความเคลื่อนไหวเพื่ออำนาจและสถานะของสถาบันสุลต่าน

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นสามารถบุกยึดสิงคโปร์ได้อย่างง่ายดายในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1941 ซึ่งเป็นช่วงต้นของสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้รัฐบาลอังกฤษตระหนักว่าระบบการปกครองอาณานิคม

ของตนในมลายาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงคิดจะปฏิรูปการปกครองในมลายาเสียใหม่เพื่อที่จะได้นำไปใช้หากสงครามสิ้นสุดลง ประกอบกับในเวลานั้นรัฐบาลอังกฤษทราบว่ารัฐบาลดัตช์มีแผนการที่จะปฏิรูปการปกครองในหมู่เกาะอินโดนีเซียเพื่อนำมาใช้หลังจากสิ้นสุด ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลอังกฤษเห็นความสำคัญของการวางแผนปฏิรูปการปกครองในดินแดนอาณานิคมของพวกเขามากขึ้น¹⁹ แนวคิดดังกล่าวของรัฐบาลอังกฤษสะท้อนออกมาจากทัศนะของเซอร์เอดเวิร์ด เจนท์ (Sir Edward Gent) ข้าราชการระดับสูงในกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งต่อมาจะเป็นผู้ว่าการ (Governor) คนแรกของสหภาพมลายาที่กล่าวไว้ในขณะที่สงครามยังดำเนินอยู่ว่า “ดูเหมือนว่าอังกฤษจะต้องคิดหาการจัดการรูปแบบใหม่ต่อดินแดนอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”²⁰

จากความต้องการดังกล่าวรัฐบาลอังกฤษจึงจัดตั้งหน่วยงานวางแผนเกี่ยวกับมลายา (Malayan Planning Unit: MPU) ขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1943 ซึ่งตลอดระยะเวลาของสงครามหน่วยงานนี้ก็วางแผนโดยมิได้ปรึกษาหารือกับผู้นำของชาวมลายูแต่อย่างใด และในที่สุดแล้วหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง รัฐบาลอังกฤษก็กลับเข้ามาในมลายาพร้อมกับเสนอแผนการปกครองมลายารูปแบบใหม่ที่เรียกว่า แผนการสหภาพมลายา (Malayan Union) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. รวมรัฐมลายาทุกรัฐเข้าด้วยกันและต้องขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐบาลกลาง มีข้าหลวงอังกฤษเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดสามารถออกกฎหมายต่างๆ ซึ่ง

¹⁸ Babara Watson Andaya, and Leonard Y. Andaya, op.cit. p. 257.

¹⁹ Albert Lau, The Malayan Union Controversy 1942-1948 (Singapore:Oxford University Press, 1991), p. 30.

²⁰ ดูรายละเอียดใน Albert Lau, The Malayan Union Controversy 1942-1948 (Singapore: Oxford University Press, 1991), pp. 28-29.

สามารถบังคับใช้ได้ทันที ส่วนบรรดาสุลต่านต้องสละอำนาจของตนลงโดยสิ้นเชิง และลดฐานะลงเป็นเพียง “ที่ปรึกษา” เท่านั้น

2. ชนพื้นเมืองทุกเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในดินแดนมลายาจะได้รับสิทธิเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองของประเทศ

3. รัฐต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นในสหภาพมลายา คือ 4 รัฐ ที่อยู่ในกลุ่มสหพันธรัฐมลายา และ 5 รัฐที่เป็นรัฐนอกสหพันธรัฐมลายารวมทั้งมะละกาและปีนัง ส่วนสิงคโปร์จะให้ขึ้นตรงกับรัฐบาลอังกฤษ²¹

แผนการสหภาพมลายามีผลกระทบที่สำคัญต่อชาวมลายูทุกชนชั้น เพราะบรรดาสุลต่านจะถูกลดอำนาจเดิมที่มีอยู่เพื่อจะจัดให้มีการปฏิรูปการเมืองขึ้นใหม่ ส่วนชาวมลายูทั้งหมดนั้นสิทธิพิเศษที่พวกเขาเคยได้รับในฐานะที่เป็นชนพื้นเมืองก็จะไม่ใช่สิทธิพิเศษอีกต่อไป เพราะชาวต่างด้าวทั้งหลายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในมลายาก็จะได้รับสิทธิต่างๆ เทียบเท่ากับชาวมลายูเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เองเมื่ออังกฤษประกาศว่าจะนำแผนการดังกล่าวมาใช้ปกครองมลายาจึงทำให้ได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงและรวดเร็วจากชาวมลายูทุกชนชั้น

ถึงแม้ว่าจากสนธิสัญญาระดับดังกล่าวจะทำให้บรรดาสุลต่านต้องสูญเสียสถานะและสิทธิพิเศษบางประการแล้ว แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าพวกเขาคือส่วนหนึ่งของกระบวนการประกาศใช้แผนการฉบับดังกล่าว นั่นก็เป็นเพราะเพียงหนึ่งเดือนหลังจากกองทัพญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงคราม รัฐบาลอังกฤษซึ่งกลับเข้าปกครองมลายาอีกครั้งหนึ่งได้แต่งตั้งให้เซอร์แฮโรลด์ แมคไมเคิล (Sir Harold

MacMichael) เป็นตัวแทนพิเศษแห่งรัฐบาลอังกฤษมาเจรจากับบรรดาสุลต่านชาวมลายูให้ลงนามรับรองแนวทางการปกครองแบบสหภาพมลายา โดยเซอร์แฮโรลด์ แมคไมเคิลเริ่มเดินทางไปยังรัฐต่างๆ ทั่วทั้งมลายาตั้งแต่วันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ.1945 เพื่อเจรจากับบรรดาสุลต่านของรัฐมลายาลงนามยอมรับที่จะอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษภายใต้แผนการสหภาพมลายา และเพียงวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ.1945 เท่านั้น สุลต่านและผู้ปกครองรัฐมลายาทุกรัฐก็ยอมลงนามรับรองว่าจะเข้าร่วมในการปกครองในสหภาพมลายา²² อังกฤษจึงประกาศใช้แผนการปกครองในรูปแบบสหภาพมลายาในวันที่ 22 มกราคม ค.ศ.1946 จึงอาจกล่าวได้ว่าบรรดาสุลต่านของรัฐมลายาเองก็มีส่วนร่วมรู้เห็นต่อการที่อังกฤษประกาศแผนการปกครองดังกล่าวออกมาเช่นกัน

อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือเมื่อเซอร์แฮโรลด์ แมคไมเคิล เดินทางมาถึงมลายาเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ.1945 นั้น สุลต่านมลายูที่ครองราชย์ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองยังคงมีชีวิตอยู่เพียง 4 พระองค์ คือ สุลต่านแห่งยะโฮร์ เปรัก ปาหัง สลังงอร์ และยัง ตวน แห่งเนกรีเซมบิลัน ส่วนในรัฐที่เหลือนั้นเป็นสุลต่านพระองค์ใหม่ที่ขึ้นครองราชย์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองทั้งสิ้น²³ บรรดาสุลต่านที่ขึ้นครองราชย์ใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากกองทัพญี่ปุ่น เมื่ออังกฤษกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่งจึงน่าจะก่อให้เกิดความกังวลแก่สุลต่านเหล่านี้ว่าตนเองมิใช่สุลต่านที่ได้รับการรับรองจากอังกฤษ หนทางหนึ่งที่จะทำให้สุลต่านเหล่านี้ได้รับการรับรองจากอังกฤษก็น่าจะเป็นการ

²¹ ดูรายละเอียดใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองมาเลเซีย, หน้า 15-16.

²² ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการเจรจาระหว่างเซอร์แฮโรลด์ แมคไมเคิลกับสุลต่านของแต่ละรัฐใน Albert Lau, The Malayan Union Controversy 1942-1948, pp. 109-118.

²³ Albert Lau, The Malayan Union Controversy 1942-1948, p. 101.

ยอมรับมือกับอังกฤษโดยการลงนามรับรองแผนการสหภาพมลายานั่นเอง ทั้งนี้ว่ากันว่าเซอร์แฮโรลด์แมคไมเคิล มีอำนาจตัดสินใจว่าสุลต่านองค์ใดควรอยู่ในอำนาจต่อไปโดยพิจารณาจากพฤติกรรมของสุลต่านในระหว่างสงครามว่าไว้ใจได้หรือไม่²⁴ ดังนั้นหากวิเคราะห์กันในเรื่องที่ร้ายที่สุดแล้ว ก็อาจเป็นไปได้ว่าการที่บรรดาสุลต่านเหล่านี้ยอมลงนามยอมรับแผนการสหภาพมลายาก็คือเป็นเพราะต้องการการยอมรับจากรัฐบาลอังกฤษนั่นเอง

เพียงไม่นานนักหลังจากการประกาศแผนการดังกล่าวก็เกิดกระแสการต่อต้านขึ้นในหมู่ชาวมลายูอย่างรวดเร็ว บรรดาสื่อมวลชนชาวมลายูพากันออกมาเรียกร้องให้ชาวมลายูทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อต่อต้านแผนการดังกล่าว ในเวลาต่อมาชาวมลายูหลาย ๆ ฝ่ายจึงจัดการประชุมร่วมกัน ที่สโมสรสุลต่านสุไลมาน (Sultan Suleiman Club) ในกัวลาลัมเปอร์ ระหว่างวันที่ 1-4 มีนาคม ค.ศ.1946 โดยมีดาโต๊ะ ออนน์ บิน จาฟาร์ (Datuk Onn Bin Ja'afar) มุขมนตรี แห่งยะโฮร์เป็นประธานของการประชุมและมีตัวแทนกว่า 400 คน จาก 41 กลุ่มการเมืองของชาวมลายูจากทุกรัฐมลายาเข้าร่วมประชุม และมีชาวมลายูอีกนับหมื่นคนมารวมตัวให้การสนับสนุนอยู่รอบๆ สถานที่จัดการประชุม²⁵ ดาโต๊ะ ออนน์ กล่าวในที่ประชุมถึงสาเหตุที่ทุกคนมารวมตัวกันในครั้งนี้ว่าเป็นเพราะต้องการจะ “ยกระดับและพิทักษ์ความมั่นคงของเชื้อชาติของเราและเพื่อสร้างความมั่นใจว่าบ้านเกิดและเชื้อชาติของเราจะมั่นคงและปลอดภัย” รวมทั้ง “ขจัดความอับอายที่มีผู้กระทำต่อเชื้อชาติของเรา”²⁶ ผลของการประชุมในครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่าจะมีการรวมตัวกันของ

กลุ่มการเมืองทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อต่อต้านนโยบายสหภาพมลายา ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มของการที่ประชาชนชาวมลายูจะเข้ามามีส่วนร่วมกับการเมืองขึ้นแล้ว ก็ยังนำไปสู่การก่อตั้งพรรค พรรค “องค์การสหมลายาแห่งชาติ” ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่า “อัมโน” (United Malays National Organization: UMNO) หรือที่มีชื่อเป็นภาษาพื้นเมืองว่า Pertubuhan Kebangsaan Melayu Bersatu ขึ้นในเวลาต่อมาอีกด้วย และเพียงไม่นานหลังจากการก่อตั้งพรรคอัมโนก็กลายเป็นองค์กรที่มีบทบาทเป็นผู้นำและศูนย์กลางทางการเมืองของมลายูในการประท้วงต่อรัฐบาลอังกฤษ และเพียงไม่นานนักการต่อสู้ทางการเมืองของชาวมลายูก็สัมฤทธิ์ผลเมื่อรัฐบาลอังกฤษยอมรับในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1946 ที่จะยกเลิกนโยบายสหภาพมลายาและพรรคอัมโนก็ได้รับการรับรองให้เป็นพรรคการเมืองหนึ่งเดียวที่เป็นตัวแทนของชาวมลายูในการวางแผนหา รูปแบบการปกครองใหม่สำหรับมลายา ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการปกครองในรูปแบบสหพันธรัฐมลายา (Federation of Malaya) ซึ่งชาวมลายูทุกชนชั้นจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ ของตนในฐานะชนพื้นเมืองหรือ บุตรของแผ่นดินกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

ในภาวะที่การเมืองภาคประชาชนของชาวมลายูเติบโตขึ้นอันเนื่องมาจากการต่อต้านแผนการสหภาพมลายา บรรดาสุลต่านที่เคยลงนามสนับสนุนแผนการสหภาพมลายาก็คงหันมาให้การสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองครั้งดังกล่าวของชาวมลายูเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อชาวมลายูส่วนใหญ่พากันออกมาต่อต้านแผนการสหภาพมลายากันนั้น บรรดาสุลต่านและชนชั้นสูงก็หันกลับมาร่วมมือกับชาว

²⁴ วนิดา ตรงยางกูร, ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519), น. 23.

²⁵ N.J. Funston, *Malays Politics in Malaysia: A study of the United Malays National Organization and Parti Islam* (Kuala Lumpur: Education Books (Asia), 1980), p. 76.

²⁶ N.J. Funston. op. cit., pp. 76-77.

มลายูเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ ที่สูญหายไป ทั้งยังให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคอัมโน และในบางโอกาสชนชั้นสูงชาวมลายูก็อนุญาตให้พรรคอัมโนใช้พื้นที่ของพระราชวังหรือตำหนักเป็นที่ประชุมประจำปีของพรรคอัมโนอีกด้วย²⁷ ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงท่าทีอย่างฉับพลันของบรรดาสุลต่านในมลายู

การต่อสู้ทางการเมืองของชาวมลายูปรากฏผลสำเร็จอย่างชัดเจนเมื่ออังกฤษประกาศใช้รูปแบบการปกครอง “สหพันธรัฐมลายา” ซึ่งเสนอให้รวมรัฐมลายูทั้งหมดด้วยกันภายใต้รูปแบบของสหพันธรัฐโดยมีรัฐบาลกลางปกครอง แต่จะให้สิทธิบางประการในการปกครองแก่รัฐบาลของแต่ละรัฐ เช่น การให้สิทธิในการออกกฎหมายที่ใช้ในท้องถิ่น มีการยอมรับสถานะของสุลต่านว่าเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีการสงวนสิทธิ์พิเศษเรื่องการถือสัญชาติและสิทธิการเป็นพลเมืองให้แก่ชาวมลายู แผนการสหพันธรัฐมลายูจึงแสดงให้เห็นถึงการยอมรับของรัฐบาลอังกฤษที่มีต่อ 1. สิทธิพิเศษของชาวมลายู 2. สถานะตามรัฐธรรมนูญของสุลต่าน 3. การอนุญาตและการจำกัดสิทธิการเป็นพลเมืองแก่ผู้ที่มีเชื้อชาวมลายู²⁸ สำหรับสุลต่านนั้นกล่าวได้ว่าการปกครองแบบสหพันธรัฐมลายูทำให้สุลต่านกลายเป็นสถาบันกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) คือ มีการรับรองความชอบธรรมของสถาบันกษัตริย์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญเพื่อจะเป็นสัญลักษณ์ในการพิทักษ์สิทธิ (rights) และสิทธิพิเศษ (privileges) ของชาวมลายู²⁹ ชัยชนะ

ครั้งนี้มิเพียงเป็นชัยชนะของชาวมลายูโดยทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็นชัยชนะของสถาบันอีกด้วยเพราะการเปลี่ยนแปลงนโยบายของอังกฤษทำให้สิทธิพิเศษ และสถานะอันสูงส่งกลับคืนมาสู่สุลต่านของมลายูอีกครั้งหนึ่ง

นับตั้งแต่การประท้วงต่อต้านแผนการสหภาพมลายา ประชาชนชาวมลายูมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด คือ การก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเป็นจำนวนมากจากกลุ่มประชาชนเชื้อชาติต่างๆ ซึ่งมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งพรรคการเมืองที่อยู่ในสถานะผู้นำทางการเมืองในมลายู/มาเลเซียมาโดยตลอด คือ พรรคอัมโนนั่นเอง ภายใต้เงื่อนไขใหม่ทางการเมืองที่เกิดขึ้นเช่นนี้ สุลต่านของมลายูก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่นี้เช่นกัน และดังที่กล่าวไปแล้วว่า สุลต่านมลายูได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของพรรคอัมโนมานับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งฝ่ายอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจมาตั้งแต่ต้น ความสัมพันธ์ระหว่างสุลต่านกับพรรคอัมโนจะใกล้ชิดกันมากขึ้นเมื่อพรรคอัมโนมีความเปลี่ยนแปลงภายใน คือ มีการเปลี่ยนตัวหัวหน้าพรรคจากดาโต๊ะ ออนัน บิน จาฟาร์ มาเป็นตนกูอับดุล ราห์มาน (Tunku Abdul Rahman) ในปีค.ศ.1951

ตนกูอับดุล ราห์มานเป็นโอรสคนที่ 7 ของสุลต่านอับดุล ฮามิด ชาห์ (Sultan Abdul Hamid Halim Shah) แห่งเคดาห์กับมารดาชาวไทย³⁰ ตนกูอับดุล ราห์มาน สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชา

²⁷ N. J. Funston, *Malays Politics in Malaysia: A study of the United Malays National Organization and Parti Islam*, p. 83.

²⁸ Stanley S. Bedlington, *Malaysia and Singapore: The Building of New State*, p. 74.

²⁹ Cheah Boon Kheng, *Malaysia: The Making of a Nation* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2002), p.17.

³⁰ ชูสิทธิ์ พงศ์สุพัฒน์, “ตนกูอับดุล ราห์มาน,” สารานุกรมประวัติศาสตร์สากล สมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2539), หน้า. 23.

ประวัติศาสตร์และกฎหมายที่วิทยาลัยเซนต์ แคทเธอริน (St.Catherine'College) ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์³¹ และสำเร็จการศึกษาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1925 นับเป็นเจ้าชายองค์แรกของเคดาห์ที่ได้รับปริญญาจากอังกฤษ³² ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดในระดับเนติบัณฑิตของอังกฤษในปี ค.ศ.1949 กรณีของตงกูอับดุล ราห์มาน เป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงถึงความใกล้ชิดระหว่างพรรคการเมืองกับสถาบันสุลต่านมลายาได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อตงกูอับดุล ราห์มาน เป็นผู้นำชาวมลายาทั้งหมดประกาศเอกราชจากอังกฤษในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1957 ในฐานะผู้นำพรรคอัมโนและนายกรัฐมนตรีของมลายานั้น เพื่อนสนิทคนหนึ่งของตงกูอับดุล ราห์มาน คือ ตงกูอับดุล ราห์มาน (Tuanku Abdul Rahman) แห่งเนกรีเซมบิลัน ก็ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งพระราชราชาธิบดี หรือ ยังดีเปอร์ตวน อากง (Yang di Pertuan Agong) หรือ ประมุขของสหพันธรัฐมลายา³³ ซึ่งในอดีตทั้งคู่เคยศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษในช่วงเวลาเดียวกันและร่วมกันก่อตั้งสมาคมชาวมลายูแห่งสหราชอาณาจักร (Malay Society of Great Britain) ขึ้น โดยที่ตงกูอับดุล ราห์มาน แห่งเนกรีเซมบิลันเป็นนายกสมาคม ในขณะที่ตงกูอับดุล ราห์มาน แห่งเคดาห์ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของสมาคมดังกล่าว³⁴

นอกเหนือจากการที่โอรสสุลต่านของสุลต่านแห่งเคดาห์ จะได้รับการขนานนามว่าบิดา

แห่งมลายา³⁵แล้ว ความสำเร็จของเอกราชยังนำมาซึ่งอำนาจ และสถานะทางการเมืองของสถาบันสุลต่านมลายาอีกครั้งหนึ่ง เพราะแม้อำนาจส่วนใหญ่ของสุลต่านที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับเอกราชจะเกี่ยวข้องกับพิธีการต่างๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสุลต่านจะไม่มีอำนาจทางการเมืองเสียทีเดียว เพราะรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวยังคงให้อำนาจทางการเมืองทั้งด้านการบริหารและด้านนิติบัญญัติแก่สถาบันสุลต่าน เช่น กฎหมายจะต้องประกาศใช้ยับยั้งหรือแก้ไขตามของพระราชอาธิบดี รวมถึงการลงนามแต่งตั้งหัวหน้าพรรคการเมืองเสียงข้างมากในสภาให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทั้งยังมีอำนาจประกาศภาวะฉุกเฉิน รวมถึงอำนาจในการให้อภัยโทษ³⁶ ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงความศรัทธาจากประชาชนและอำนาจทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมของสุลต่านในแต่ละรัฐที่พัฒนาขึ้นอีกครั้งหนึ่งจากวัฒนธรรมการเมืองดั้งเดิมของดินแดนแห่งนี้อีกครั้งหนึ่งด้วย

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงเวลาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงจนกระทั่งมลายาได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1957 นั้น สถาบันสุลต่านของมลายาได้กลับเข้ามาเกี่ยวข้องกับเวทีการเมืองโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง หลังจากถูกลดทอนความสำคัญไปในยุคอาณานิคม ซึ่งการกลับมาครั้งนี้ทำให้ “สถานะ” และ “ความสำคัญ” ของสถาบันสุลต่านต่อเวทีการเมืองมลายาสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

³¹ ฤทธา สุขสันต์, เบื้องหลังและอนาคตของมาเลเซีย (กรุงเทพฯ: สาครสาสัน, 2506), หน้า. 11.

³² Ibid., p. 2.

³³ ตำแหน่งพระราชราชาธิบดีมาจากการเลือกตั้งและหมุนเวียนกันจากบรรดาสุลต่านของรัฐมลายา/มาเลเซีย 9 รัฐ ซึ่งการดำรงตำแหน่งพระราชราชาธิบดีมีวาระคราวละ 5 ปี

³⁴ ดูรายละเอียดใน Abdul Rahman ibn Tuanku Muhammad, Biography of Tunku Abdul Rahman Putra Al-Haj: Prime minister of Malaysia, p. 2.

³⁵ ตงกูอับดุล ราห์มาน นายกรัฐมนตรีคนแรกของมลายาและผู้นำในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษได้รับการขนานนามจากชาวมลายาว่า Bapa Malaya หรือ Father of Malaya

³⁶ ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 172.

ชนชั้นกลาง ประชาธิปไตย ความท้าทายใหม่ ต่อสถาบันสุลต่าน

หลังจากมลายาได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1957 เป็นต้นมา การเมืองในมลายาก็พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ระบบประชาธิปไตยถูกสถาปนาขึ้นอย่างมั่นคงในดินแดนแห่งนี้ ระบบเศรษฐกิจที่ถูกพัฒนาขึ้นจากแผนเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Policy) ในปี ค.ศ.1971 ที่เน้นการพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจของชาวมลายูซึ่งถือเป็น “ภูมิบุตร” ของมาเลเซีย ทำให้ชาวมลายูมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ชนชั้นกลางชาวมลายูที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมีโอกาสมมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และในที่สุดชาวมลายูชนชั้นกลางก็สามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองในระดับสูงสุดของดินแดนมาเลเซียเป็นครั้งแรกเมื่อ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด³⁷ ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคอัมโนและนายกรัฐมนตรีคนที่ 4 ของสหพันธรัฐมาเลเซียในปี ค.ศ.1981 พร้อมการนำเสนอคำขวัญ (Slogan) ประจำตัวที่ว่า “ชาวสะอาดมีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้”³⁸ ถือเป็นย่างก้าวทางการเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งของชนชั้นกลางชาวมลายู

หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาความมั่นคงและอำนาจทางการเมืองทั้งของสถาบันสุลต่านและพรรคอัมโนโตเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งในเวลาต่อมาการเติบโตของอำนาจทางการเมืองของ 2 ส่วนนี้จะ “ปะทะ” กันอย่างรุนแรง ซึ่งจะมีผลให้อำนาจและสถานะทางการเมืองของสถาบันสุลต่านถูก “ท้าทาย” อย่างรุนแรงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแรงท้าทายครั้งนี้ไม่ได้มาจากภายนอก หากแต่เป็นแรงท้าทายที่เกิดขึ้นในมาเลเซีย โดยเฉพาะแรงท้าทายที่มาจาก

ฝ่ายการเมืองที่นำโดยพรรคอัมโน โดยเฉพาะพรรคอัมโนในยุคที่อยู่ภายใต้การนำของชนชั้นกลาง เช่น ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด นั่นเอง

พื้นฐานของความขัดแย้งดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นหลังจากมลายาได้รับเอกราชและพรรคอัมโนมีสถานะเป็นผู้นำทางการเมืองในส่วนกลางของประเทศ ขณะที่สถาบันสุลต่านเริ่มมีบทบาทและอำนาจทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมในแต่ละรัฐมลายา/มาเลเซียเพิ่มขึ้น ที่สุดแล้วอำนาจทางการเมืองทั้งสองส่วนนี้ก็เริ่มล่อแหลมทับซ้อนเข้าสู่พื้นที่ทางการเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายอย่างรุนแรงในเวลาต่อมา ความขัดแย้งระหว่างขั้วอำนาจทั้งสองเริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในราวกลางทศวรรษที่ 1970 ดังตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลของพรรคอัมโนภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีสุสเซ็น ออนันท์ ในฐานะผู้นำรัฐบาลกลางที่มีต่อ สุลต่านแห่งปาหังซึ่งไม่ยอมเปิดเผยบัญชีทางการเงินของรัฐปาหังต่อรัฐบาลกลาง³⁹ และกรณีที่สุดต่านไอดริส อัล มุตาวักกิล อาลัลลาลี ชาห์ (Sultan Idris Al-Mutawakkil Alallahi Shah) แห่งเปรักแทรกแซงการเมืองภายในรัฐของตนโดยกดดันให้มุขมนตรีประจำรัฐซึ่งเป็นสมาชิกพรรคอัมโนลาออกจากตำแหน่ง⁴⁰ ความขัดแย้งเหล่านี้เริ่มก่อตัวขึ้นและลุกลามมากขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลและฝ่ายกษัตริย์นิยมในมาเลเซียในเวลาต่อมา ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสุลต่านกับฝ่ายการเมืองที่นำโดยพรรคอัมโนทวีความรุนแรงขึ้นอย่างชัดเจนในยุคที่ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด เป็นนายกรัฐมนตรี

³⁷ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด เป็นบุตรชายของครุชาวมลายูเชื้อสายอินเดีย ในขณะที่นายกรัฐมนตรีมาเลเซียก่อนหน้านั้นล้วนมีชาติกำเนิดมาจากพระราชวงศ์หรือขุนนางชั้นสูงชนชั้นสูงในรัฐมลายา

³⁸ Cheah, Boon Kheng. Malaysia: The Making of a Nation. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2002, p.205.

³⁹ Roger Kershaw, op. cit., p. 101-102.

⁴⁰ Cheah, Boon Kheng. op. cit., p.208.

โดยในยุคนี้มีการออกกฎหมายหลายฉบับที่มีผลกระทบต่อสถานะอันสูงส่งของสถาบันสุดท้ายที่ดำรงมาอย่างยาวนาน เช่น ในปีค.ศ.1983 รัฐบาลยกเลิกมาตรา 66 ในรัฐธรรมนูญ เดิมที่กฎหมายมาตรานี้ให้อำนาจแก่พระราชาริบัติในการชะลอการลงนามเพื่อรับรองกฎหมายที่ผ่านมติของสภาแล้ว ทำให้บางครั้งกฎหมายที่จะประกาศใช้มีความล่าช้า เนื่องจากความคิดที่ไม่ตรงกันระหว่างสถาบันสุดท้ายกับฝ่ายการเมือง ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด จึงผลักดันให้รัฐสภาเสนอกฎหมายที่มีเงื่อนไขให้พระราชาริบัติลงนามรับรองกฎหมายภายใน 15 วันหลังจากผ่านการลงมติในรัฐสภาแล้ว หากพ้นกำหนดแล้วพระราชาริบัติไม่ลงนามก็จะถือว่ากฎหมายนั้นมีผลบังคับใช้ได้ทันที ข้อเสนอดังกล่าวนำไปสู่ข้อถกเถียงระหว่างฝ่ายกษัตริย์นิยมกับฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล อย่างไรก็ตามในที่สุดก็มีการประนีประนอมให้พระราชาริบัติมีเวลาในการพิจารณากฎหมาย 30 วัน หากไม่เห็นด้วยก็ให้ระบุข้อโต้แย้งและส่งคืนให้รัฐสภาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งรัฐสภามีสิทธิ์เห็นด้วยหรือคัดค้านพระราชาริบัติได้ หลังจากรัฐสภาพิจารณาอีกครั้งก็ให้ส่งกลับยังพระราชาริบัติเพื่อรับการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการพิจารณาครั้งที่ 2 นี้ พระราชาริบัติมีเวลาพิจารณาอีก 30 วันเท่านั้น⁴¹ อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สถานะและอำนาจทางการเมืองของสถาบันสุดท้ายมาเลเซียสั้นคลอนอย่างรุนแรงขณะเดียวกันกฎหมายฉบับดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของฝ่ายการเมืองในการควบคุมอำนาจทางการเมืองของสถาบันสุดท้าย และอาจเป็นสัญญาณว่าการประสานผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างสถาบันสุดท้ายกับ

พรรคอัมโนในช่วงก่อนหน้านั้นเริ่มลดความสำคัญลงไปแล้วเช่นกัน

นอกเหนือจากประเด็นเรื่อง “การปะทะ” กันระหว่างอำนาจทางการเมืองของสถาบันสุดท้ายกับพรรคการเมืองแล้ว ประเด็นเรื่องความขัดแย้งระหว่าง “ปัจเจกบุคคล” ก็น่าจะมีผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายสุดท้ายเช่นกัน โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด กับนักการเมืองผู้ใกล้ชิดกับสถาบันสุดท้าย เช่น กรณีของความขัดแย้งระหว่างเขากับตงกูราซาเลห์ ฮัมซะห์ (Tengku Razaleigh Hamza) นักการเมืองผู้มีสายสัมพันธ์ทางสายเลือดกับสุดท้ายแห่งรัฐกลันตัน ความขัดแย้งระหว่าง 2 ฝ่าย เกิดขึ้นจากการแข่งขันกันเพื่อชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคอัมโนในเดือนเมษายน ค.ศ.1987 ซึ่งชัยชนะตกเป็นของ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด และผลจากความพ่ายแพ้ดังกล่าวทำให้เขาลาออกจากพรรคอัมโน และหันไปก่อตั้งพรรคการเมืองใหม่ คือ พรรคซมังงัต’46 หรือ พรรคจิตวิญญาณปี 46 (Semangat ’46)⁴² ผลจากการลาออกจากพรรคอัมโนของตงกูราซาเลห์ ฮัมซะห์ ทำให้บรรดาสุดท้ายและชนชั้นสูงในรัฐทางเหนือของมาเลเซียซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเขาหันไปให้การสนับสนุนพรรคพรรคซมังงัต ’46 และแนวร่วม คือ พรรคพาส (Parti Islam Se-Malaysia: PAS) ซึ่งเป็นคู่แข่งทางการเมืองของพรรคอัมโน แรงสนับสนุนของคนเหล่านี้มีผลให้แนวร่วม 2 พรรคนี้สามารถเอาชนะพรรคอัมโนได้ในเขตรัฐมาเลเซียทางตอนเหนือเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนตุลาคม ค.ศ.1990 โดยเฉพาะในรัฐกลันตันซึ่งแนวร่วม 2 พรรคนี้สามารถ

⁴¹ ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เรื่องเดียวกัน. หน้า, 172-173.

⁴² ตัวเลข 46 ในชื่อพรรคนี้มีนัยยะถึงปี ค.ศ.1946 อันเป็นปีที่ก่อตั้งพรรคอัมโน เพื่อแสดงว่าพรรคนี้ รักษาจิตวิญญาณ จารีตและอุดมการณ์ดั้งเดิมของพรรคอัมโนเอาไว้

ยึดครองที่นั้งได้ทุกที่นั้งทั้งในระดับสภาแห่งรัฐและสภาประจำสหพันธรัฐ⁴³ ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองภายใต้การนำของ ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัดกับสถาบันสุดท้ายค่อยๆ เสื่อมลง

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองที่นำโดยพรรคอัมโนกับสถาบันยังคงดำเนินมาเป็นระยะๆ จนกระทั่งความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย จะปะทุขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนำไปสู่การออกกฎหมายเพื่อควบคุมพระราชอำนาจของสถาบันและพระราชวงศ์ในมาเลเซีย คือ เหตุการณ์ที่ตนกู มาจิด (Tengku Majid) โอรสของสุลต่านแห่งยะโฮร์ ทำร้ายร่างกายนักกีฬาฮอกกี้ (Hockey) ของทีมเปรักในการแข่งขันกีฬาภายในประเทศมาเลเซีย เมื่อ 10 กรกฎาคม ค.ศ.1992 เหตุการณ์นี้นำไปสู่ข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในประเด็นที่ว่าถ้าสุลต่านและพระราชวงศ์ทำผิดกฎหมายควรจะต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายแบบเดียวกับประชาชนโดยทั่วไปหรือไม่ เพราะเดิมทีคนเหล่านี้มักจะได้รับอภิสิทธิ์ทางกฎหมายและบางครั้งก็อาจปฏิบัติตนเหนือกฎหมาย ต่อมาดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัดก็นำข้อถกเถียงดังกล่าวเข้าสู่สภาเพื่อหาข้อยุติ และนำไปสู่การร่างและประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่ที่ว่าด้วยการยกเลิกการให้อภัยโทษแก่สุลต่านและพระราชวงศ์ที่ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองขึ้นในปี ค.ศ.1993⁴⁴ ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวถือเป็นการควบคุมอำนาจและสถานะทางการเมืองให้อยู่ภายใต้กฎหมายและอำนาจรัฐหรืออีกนัยหนึ่งก็คืออยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายการเมืองนั่นเอง

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่มีผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงไว้ซึ่ง “บทบาท” และ “สถานะ” ทางการเมืองของสถาบันสุดท้ายมาเลเซียคือ ชาวมาเลเซียรุ่นใหม่ที่เกิดหลังจากประเทศได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1957 เด็บโตมาในภาวะของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารปกครองของพรรคอัมโน ซึ่งคนรุ่นนี้อาจไม่เห็นถึงความสำคัญของสถาบันสุดท้ายมากนักอย่างน้อยที่สุดคนเหล่านี้ก็ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงถึงสถาบันสุดท้ายเพื่อเป็นสัญลักษณ์หรือผลประโยชน์ของเชื้อชาติดังเช่น บรรพบุรุษของตนอีกต่อไป เพราะความต้องการเหล่านั้นได้รับการแก้ไขและดำเนินงานไปแล้วโดยพรรคอัมโน ซึ่งภาวะเช่นนี้จะทำให้สถาบันสุดท้ายจะค่อยๆ สูญเสียบทบาททางการเมืองลงไป และจะมีสถานะทางการเมืองเป็นประมุขของรัฐหรือประเทศ ซึ่งมีลักษณะของการเป็น “สัญลักษณ์” ทางการเมืองมากกว่าที่จะเป็นสถาบันที่ทรงอำนาจทางการเมืองดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

อาจกล่าวได้ว่าหลังจากการร่วมมือและการประสานผลประโยชน์ทางการเมืองอย่างใกล้ชิดระหว่างสถาบันการเมืองกับสถาบันสุดท้ายดำรงมาได้ระยะหนึ่ง เมื่อผลประโยชน์ที่เคยมีร่วมกันลดน้อยลงไป ฝ่ายการเมืองที่นำโดยพรรคอัมโนซึ่งสามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้ดีกว่าก็ค่อยๆ สันคลอนอำนาจทางการเมืองของสถาบันสุดท้ายและกลายเป็นฝ่ายควบคุม “บทบาท” และ “สถานะ” ทางการเมืองของสถาบันสุดท้ายได้ในที่สุด

⁴³ ดูรายละเอียดใน ไมเคิล ลีเฟอร์. พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดย จุฬารัตน์ เอื้อรักสกุล. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า367-369.

⁴⁴ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของมหาเธร์ โมฮัมหมัด เพื่อควบคุมอำนาจทางการเมืองและอภิสิทธิ์ทางกฎหมายของสุลต่านและพระราชวงศ์ได้ใน Roger Kershaw, op. cit., p. 110-117.

บทสรุป

จากประวัติศาสตร์การเมืองของมลายา/มาเลเซีย ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสถาบันสุลต่านมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับเวทีการเมืองของดินแดนแห่งนี้มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามเงื่อนไขและบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีผลต่อบทบาทและสถานะทางการเมืองของสถาบันสุลต่านเสมอ อย่างไรก็ตามสถาบันสุลต่านก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าสามารถปรับตัวให้เข้ากับหรือรับมือความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับศูนย์กลางทางการเมืองในดินแดนแห่งนี้มาโดยตลอด และถึงแม้ว่าในปัจจุบันสถาบันสุลต่านมาเลเซียอาจมีบทบาทและสถานะ

ทางการเมืองที่ลดน้อยลงกว่าที่เคยเป็นมาในอดีตจนอาจทำให้สถาบันสุลต่านอาจอยู่ในสถานะของมรดกของวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดกันมายาวนานในดินแดนแห่งนี้เท่านั้น ซึ่งภาวะการณ์เช่นนี้เคยเกิดขึ้นกับสถาบันสุลต่านมาแล้วในยุคอาณานิคม แต่สถาบันสุลต่านก็สามารถกลับมามีบทบาทและสถานะทางการเมืองในระดับสูงได้อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่อาจด่วนสรุปได้ว่าสถาบันสุลต่านจะถูกกีดกันออกจากเวทีการเมืองของมาเลเซียตลอดไป ตรงกันข้ามที่ประวัติศาสตร์การเมืองมาเลเซียได้แสดงให้เห็นแล้วว่าสถาบันสุลต่านเป็นหนึ่งในสถาบันที่มีประสิทธิภาพทางการเมืองมากที่สุดเมื่อเทียบกับสถาบันการเมืองอื่นๆ ในมาเลเซียปัจจุบัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2542.
- ไรอัน, เอน.เจ. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526.
- ฤทธา สุขสันต์. เบื้องหลังและอนาคตของมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สาครศาสตร์, 2506.
- ลีเฟอร์, ไมเคิล. พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดย จุฬาทพร เอื้อรักสกุล. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548
- วนิดา ตรงยางกูร. ปัญหาสำคัญในแหลมอินโดจีนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.
- สุพัฒน์ รัชญาวิบูลย์. เมืองท่ามะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ 15. สารนิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.

Books

- Abdul Rahman ibn Tuanku Muhammad. **Biography of Tunku Abdul Rahman Putra Al-Haj: Prime minister of Malaysia.** Kuala Lumpur, 1967.
- Andaya, Babara Watson and Leonard Y. Andaya. **A History of Malaysia.** Basingstoke (England): Palgrave, 2001.
- Cheah, Boon Kheng. **Malaysia: The Making of a Nation.** Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2002.
- Funston, N. J. **Malays Politics in Malaysia: A study of the United Malays National Organization and Parti Islam.** Kuala Lumpur: Education Books (Asia), 1980.
- John Bastin and Robin W. Wink, **Malaysia Selected Historical Reading.** Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966.
- Kershaw, Roger. **Monarchy in South-East Asia The Face of Tradition in Transition.** London: Routledge, 2001.
- Lau, Albert. **The Malayan Union Controversy 1942-1948.** Singapore: Oxford University Press, 1991
- Means, Gordon P. **Malaysian Politics.** London: University of London Press, 1970.
- Roff, William R. **The Origins of Malay Nationalism.** London: Yale University Press, 1967.
- SarDesai D. R. **British Trade and Expansion in Southeast Asia 1830-1914.** New Delhi: Allied Publishers Private, 1977.
- Shome, Anthony S. K. **Malay Political Leadership.** London: Routledge Curzon, 2002.

บทความ

- ชวลีพร พงศ์สุพัฒน์, “ตงกู้อับดุล ราห์มาน,” สารานุกรมประวัติศาสตร์สากล สมัยใหม่: เอเชีย เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2539), หน้า. 23.

articles

- Datuk Zainal Abidin bin Abdul Wahid, “Power and Authority in Melaka Sultanate: The Traditional View,” in **Melaka: The Transformation of A Malay Capital C.1400-1980**, ed. Kernial Singh Sindhu and Paul Wheatley, (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983), pp. 103-104.

